

North Maharashtra University, Jalgaon

**Revised Syllabus for S.Y.B.A. Semester II
Philosophy**

General Paper PHI-231 (G-2)

Indian Philosophy (Heterodox)

**(Introduction to Indian Philosophy
Carvaka, Jainism, Buddhism)**

With effect from June – 2014

North Maharashtra University, Jalgaon
Revised Syllabus for S.Y.B.A. Semester III
Philosophy

General Paper PHI-231 (G-2)

Indian Philosophy (Heterodox)

(Introduction to Indian Philosophy Carvaka, Jainism, Buddhism)

With effect from June – 2014

Semester - III

TOTAL PERIODS : 48

TOTAL MARKS : 40

1. Introduction to Indian Philosophy :

- What is philosophy?
- The nature of Indian philosophy.
- Special features of Indian philosophy - Moksha Doctrine of Karma, Classification into Darshanas.
- Philosophy of Upanisads and Gita.

(Total Periods : 12)

Marks : 10

2. Caravaka darsana : Approach to pratyaksa and Anumana

- Materialism
- Sentient body as Atman
- Hedonism
- Morality

(Total Periods : 10)

Marks : 8

3. Jainism :

- Anekantavada
- Syadvada
- Drayas : Jiva and Ajiva
- Triratna
- Concept of Moksha

(Total Periods : 12)

Marks : 10

4. **Buddhism** :

- The life of the Buddha
- Four Noble Truths
- Pragmatic approach
- TenAvyakrtas
- Twelve Nidanas
- Pratitya Samutpada
- Ksanabhangavada
- Anatmavada
- Nirvana

(Total Periods : 14)

Marks : 12

North Maharashtra University, Jalgaon
Revised Syllabus for S.Y.B.A. Semester IV
Philosophy

General Paper PHI-241 (G-2)
Indian Philosophy (Orthodox),
(Nyaya-Snakhya and Yog, Advaita Vedanta)

With effect from June – 2014

Semester - V

TOTAL PERIODS : 48

TOTAL MARKS : 40

1. Nyaya Darsana :

- What is Knowledge?
- The nature of four pramanas.
(Pratyaksa, Anumana, Upamana & Sabda)
- Law of Causation
- Asatkaryavada

(Total Periods : 10)

Marks : 10

2. Sankhya Darsana :

- The problem of suffering
- Distinction between purus and prakrti
- Origination of the world
- Three gunas
- Satkaryavada

(Total Periods : 14)

Marks : 10

3. **Yoga Darsana** :

- Concept of Yoga
- The definition of Yoga
- Astangayoga

(Total Periods : 10)

Marks : 10

4. **Advaita Vedanta of Samkara** :

The nature and characteristics of Brahman

- Jagat and Jiva
- Pancakosa
- Jnana as the means to Liberation
- Mayavada
- Vivartavada
- Sattatraya

(Total Periods : 14)

Marks : 10

Books for Reading and Reference :

Books for Reading :

- 1) Bharatiya Tattvadnyana : Shrinivas Hari Dixit

(The latest edition i.e. 1996 edition is prescribed)

Books for Reference :

- 1) Radhakrishnan : Indian Philosophy, Vol. I and II
- 2) Dasgupta S.N. : History of Indian Philosophy (Abridged)
- 3) M. Hiriyanna : Outlines of Indian Philosophy.
- 4) Datta and Chattarji : An Introduction to Indian philosophy
- 5) केतकर भा.ग. (अ.नु.)भारतीय तत्वज्ञानाची रुपरेषा (पुणे विद्यापीठ)
- 6) जोग द.वा. - भारतीय दर्शन संग्रह.

North Maharashtra University, Jalgaon
Syllabus for S.Y.B.A. Semester III
Logic and Methodology of Science
General Paper - LOG-231 (G2)
Advanced Modern Logic (Propositional Logic)
With effect from June – 2014

(TOTAL PERIODS : 48)

TOTAL MARKS : 40

The Objective :

Logic is the study of the methods and principles used to distinguish good (Valid) from bad (invalid) reasoning. The course aims to acquaint student with various techniques to identify validity and invalidity of argument and the basic rules as how to avoid fallacies in deductive and inductive arguments. The paper is divided into two sections Section - 1 deals with propositional Logic and Section - II deals with Predicate Logic.

Semester - III

Propositional Logic

1. Decision Procedure : Normal Forms

- a. "Boolean rule of expansion : Its nature and use in normal forms.
- b. Normal forms as decision Procedure
- c. Conjunctive normal forms (C.N.F.)
- d. Disjunctive normal forms (D.N.F.)
- e. Practical examples on C.N.F. and D.N.F.

(TOTAL PERIOD : 12)

MARKS : 10

2. Methods of deduction (C.P. and I.P.)

- a. Incompleteness of 19 rules.
- b. Method of conditional Proof : Its nature.
- c. Practical examples on C.P.
- d. Strengthened rule of Conditional Proof.
- e. Method of Indirect Proof : Its nature and technique.
- f. Practical examples on I.P.

(TOTAL PERIOD : 12)

MARKS : 10

3. Proof of Tautologies and proving invalidity

- a. Proof of tautologies by Conditional Proof.
- b. Proof of tautologies by Indirect Proof.
- c. Exercises on proof of tautologies by C.P. and I.P.
- d. Proving invalidity of an invalid argument : Its nature and technique,
- e. Practical examples on proving invalidity of an invalid argument.

(TOTAL PERIOD : 12)

MARKS : 10

4. Axiomatic System

- a. Nature of an axiomatic System.
- b. Elements of deductive system and their role.
- c. Evaluation of deductive system in terms of Consistency, Completeness and Independence.
- d. Russell's Principia Mathematica System and its first 15 theorems.

(TOTAL PERIOD : 12)

MARKS : 10

North Maharashtra University, Jalgaon
Revised Syllabus for S.Y.B.A. Semester IV

Logic and Methodology of Science
General Paper – LOG-241(G2)
Advanced Modern Logic (Predicate Logic)
With effect from June – 2014

Semester - IV

TOTAL PERIODS : 48

TOTAL MARKS : 40

1. Predicate Calculus:

- a. Need for the Study of Predicate Logic.
- b. The Symbolic Structure of Predicate proposition : Individual and predicate constants, Individual and predicate variables.
- c. Singular and General propositions : Its nature, type and symbolization.
- d. Exercises in symbolizing singular and general propositions.
- e. Propositional functions : Their nature, obtaining propositions from propositional functions - Instantiation - Quantification.
- f. Distinction between propositional function and proposition.
- g. Quantifiers : Its nature, types and function. Meaning of Universal and Existential quantifiers.

TOTAL PERIODS : 12

MARKS : 10

2. Preliminary Version of Quantificational rules :

- a. Explaining the need for quantificational rules.
- b. Rules of Quantification in Predicate Logic.
- c. Explaining the nature. Form and use of each of the four quantificational rules : UI, UG, EI and EG (Preliminary Version Only)

TOTAL PERIOD : 10

MARKS : 10

3. Proving Validity of arguments involving quantifiers :

- a. Proving validity of arguments involving quantifiers by direct proof.
- b. Proving validity of arguments involving quantifiers by conditional proof.
- c. Proving validity of arguments in Predicate Logic by Indirect Proof.

TOTAL PERIOD : 12

MARKS : 10

4. Proving Invalidity of Invalid arguments Involving quantifiers :

- a. Proving invalidity of invalid arguments involving quantifiers (Through assumption of increasing universe of discourse.)
- b. Exercises in demonstrating the invalidity of arguments in Predicate Logic.

TOTAL PERIOD : 14

MARKS : 10

Books for reading and reference :

1. Symbolic Logic – T.M. Copi, Fifth Edition
2. Introduction to Logic I.M. Copi and Cohen
3. Elements of Formal Logic – Hughes and Londey
4. Elements of Logic – Stephen Barker
5. Methods of Logic – W.V.O. Quine
6. बारलिंगे सुरेंद्र, मराठे मो.प्र.,तर्करेखा भाग १ व २
7. जोशी बी.आर., कुलकर्णी एस.व्ही., मठवाले ई. आर., तर्कविद्या भाग १ व २
8. कावळे श्री.र. गोळे लीला द., सुगम आआकारिक तर्कशास्त्र
9. अकोलकर व्ही.व्ही. तर्कदीपिका
10. प्रा. मे.पुरेगे - आकारिक तर्कशास्त्र
11. प्रा. दि.य.देशपांडे - सांकेतिक तर्कशास्त्र
12. डॉ. बी. आर.जोशी, प्रा. एस. व्ही. कुलकर्णी - सामाजिक शास्त्रातील सिद्धांताचा कोश - यातील फक्त तर्कशास्त्रावरील नोंदी.

तत्त्वज्ञान विषयात करीयरच्या नव्या संधी

प्राचीन काळापासून तत्त्वज्ञान विषयाचे महत्त्व अनन्यसाधारण आहे. भारत ही तत्त्ववेत्त्यांची भूमी असून अनेक जगप्रसिद्ध तत्त्ववेत्ते या भूमीत जन्माला आले आहेत. तर्कशास्त्र व तत्त्वज्ञान विषयाला केवळ भारतातच नव्हे; तर जगात महत्त्व प्राप्त झालेले आहे. या विषयाचे महत्त्व लक्षात घेऊन उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठामार्फत जून 2014 पासून सामाजिकशास्त्रे प्रशाळेच्या अंतर्गत तत्त्वज्ञान व मानसशास्त्र हे नवीन विषय सुरू करण्यात येणार आहेत. तत्त्वज्ञान हा एक विचारप्रधान विषय असून त्याला सर्व ज्ञानांचा आरंभबिंदू मानले जाते. तत् म्हणजे विश्वात जे सारे काही आहे ते. या तत् चा गाभा म्हणजे तत्त्व. हे तत्त्व जाणून घेणे याचेच नाव तत्त्वज्ञान. तत्त्वज्ञानाला सर्व ज्ञानाचे उगमस्थान मानतात, ते याच कारणासाठी होय. तत्त्वज्ञान या भारतीय शब्दाचा अर्थ अशा प्रकारे लावतात. पाश्चात्यांच्या फिलॉसॉफी या शब्दाचीही कमी अधिक प्रमाणात तीच कहाणी आहे.

तत्त्वज्ञानाकरीता इंग्रजीमध्ये वापरण्यात येणारा फिलॉसॉफी हा शब्द फिलो (philo) व सोफिया (sophia) या दोन ग्रीक शब्दांच्या मिलाफातून तयार झालेला असून त्याचा अर्थ ज्ञानाचे प्रेम अथवा ज्ञानाची आवड असा होतो. सोफिया या ग्रीक शब्दाचे इंग्रजी भाषांतर (wisdom) परिपक्व शहाणपण असे केले जाते; परंतु ग्रीकांच्या काळी सोफिया या शब्दाचा अर्थ यापेक्षा अधिक व्यापक होता. जिथे जिथे म्हणून बुद्धिमत्तेचा वापर केला जातो - दैनंदिन व्यवहार, व्यापार उदीम, कारागिरी व निर्मिती या प्रत्येकामध्ये सोफियाचा आविष्कार पाहावयास मिळतो. होमरने तर या शब्दाचा वापर सुताराच्या कौशल्यांसाठी केलेला होता. ग्रीकानी सर्वसाधारणतः हा शब्द शोधून काढण्याच्या इच्छेसाठी वापरला होता, असेही या शब्दाच्या व्युत्पत्तीवरून दिसते. बुद्धिमत्तेच्या व कुतुहलाच्या वापराची आवड यात अभिप्रेत होती.

भारतीय परंपरेत तत्त्वज्ञान शब्दाचा अर्थ आणखीही एका तऱ्हेने लावला जातो. मानवी जीवनाचा अर्थ त्यातील विविध अनुभवांचा अर्थ लावणारे विवेचन म्हणजे तत्त्वज्ञान. युगुलातील पक्षी विद्ध झाल्यावर पक्षिणीने केलेल्या विलापाने वाल्मिकीचे मन द्रवले व त्यातून रामायणोची निर्मिती झाली, असे सांगतात. गौतम बुद्धांना रोग, वृद्धापकाळ व मृत्यू यांच्या दुःखदायक दर्शनाने विरक्तीचा अनुभव आला. यातून पुढे बौद्ध दर्शनाचा जन्म झाला. मानवी जीवनातील शोक, दुःख यांचे स्थान शोधण्याचा, त्यांचे कारण शोधण्याचा यत्न म्हणजे तत्त्वज्ञान, अशीही तत्त्वज्ञानाची व्याख्या योग्य ठरेल. अत्यंत प्राचीन परंपरा असलेल्या या विषयात विविध शाखांचा अंतर्भाव होतो.

पारंपरिकदृष्ट्या पाहिल्यास तत्त्वज्ञानात पुढील शाखांचा विचार केला जातो. सत्ताशास्त्र (Metaphysics), ज्ञानशास्त्र (Epistemology), नीतिशास्त्र (Ethics), व तर्कशास्त्र (Logic) या त्या मुख्य शाखा होत. सौंदर्यशास्त्र, इतिहासाचे तत्त्वज्ञान, विज्ञानाचे तत्त्वज्ञान, कायद्याचे तत्त्वज्ञान, शिक्षणाचे तत्त्वज्ञान, धर्माचे तत्त्वज्ञान यासारखे विषयदेखील तत्त्वज्ञान विषयांमध्ये दुसऱ्या फळीच्या (स्तराच्या) स्वरूपात अंतर्भूत झालेले दिसतात.

पाश्चात्य तसेच भारतीय तत्त्वचिंतकांच्या विचारांचा अभ्यास, तर्कशास्त्राचा अभ्यास, असे या एम. ए. तत्त्वज्ञान विषयाच्या अभ्यासक्रमाचे स्वरूप आहे. तत्त्वज्ञान विषयात एम. ए. केल्यावर लॉ कॉलेजमध्ये तसेच बी. एड. कॉलेजमध्ये अध्यापनाच्या संधी मिळू शकतात. स्पर्धा परीक्षा (यू.पी.एस.सी./एम.पी.एस.सी.) तत्त्वज्ञान विषय घेऊन उत्तीर्ण होण्याच्या संधी आहेत. तसेच स्पर्धा परीक्षांसाठी मार्गदर्शक केंद्रामधेही अध्यापक, मार्गदर्शक म्हणून काम करता येते. व्यवस्थापनशास्त्राचे प्रशिक्षण देणाऱ्या संस्थांमध्ये तर्कशास्त्र, व्यावसायिक नीतिशास्त्र यांसारख्या विषयांचे अध्यापन करण्याच्या संधी उपलब्ध आहेत.

तत्त्वज्ञानामध्ये योग दर्शन, बौद्ध मत, जैन मत, या सा-यांचा अंतर्भाव होतो. या प्रत्येकाशी निगडित ध्यानाची प्राचीन परंपरा आहे. यांचाही अभ्यास केल्यास तत्त्वज्ञानाच्या अभ्यासानंतर मेडिटेशन सेंटरमध्ये मार्गदर्शक म्हणून काम करता येईल.

तत्त्वज्ञानामुळे ज्ञानसंपन्न अशी नवी पीढी निर्माण होण्यास मदत होईल त्यामुळे राष्ट्राच्या जडण घडणीमध्ये महत्त्वाची भूमिका युवक बजावू शकतील. याशिवाय देशातील विद्यापीठांमध्ये व महाविद्यालयांमध्ये तत्त्वज्ञानाच्या अध्यापकांची/ प्राध्यापकाची पदे ही प्राप्त होऊ शकतात. तत्त्वज्ञानाच्या जोडीने इंग्रजी अथवा हिंदी भाषांवर प्रभुत्व असल्यास दीर्घ काळापर्यंत संशोधनाच्या संधी उपलब्ध आहेत. यु.जी.सी. तसेच आय.सी.एस.आर.(दिल्ली), या संस्था अभिजात तत्त्वज्ञानात संशोधनासाठी शिष्यवृत्ती देतात. त्याचप्रमाणे देशातील सर्व प्रमुख आय.आय.टी. मध्ये तत्त्वज्ञान हा विषय मानव विद्याशाखेमध्ये अनिवार्य करण्यात आला आहे. त्यामुळे देशातील आय.आय.टी.सारख्या संस्थामध्ये रोजगाराच्या संधी मोठ्या प्रमाणात उपलब्ध आहेत. उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठाच्या तत्त्वज्ञान विषयाच्या अभ्यासक्रमात आमुलाग्र बदल करण्यात आले असून या अभ्यासक्रमाचे प्रारूप हे रोजगाराभिमुख करण्यात आले आहे. ज्यामुळे खान्देशातील ग्रामीण भागातील युवकांना रोजगाराच्या संधी उपलब्ध होतील. आजच्या धकाधकीच्या जीवनामध्ये मूलभूत स्वरूपाच्या प्रश्नांचा वेध घेणा-या तत्त्वज्ञानासारख्या विषयाची आवश्यकता असून या संधीचा विद्यार्थ्यांनी लाभ घ्यावा.

- प्रा. डॉ. अर्चना देगावकर

संचालिका, विचारधारा प्रशाळा